

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PRIMERJAVA STABILNOSTI BANČNEGA SISTEMA V SLOVENIJI
IN NA HRVAŠKEM**

Ljubljana, oktober 2009

FAHRETA MEJREMIĆ

IZJAVA

Študentka FAHRETA MEJREMIĆ izjavljam, da sem avtorica te zaključne strokovne naloge, ki sem jo napisala pod mentorstvom doc. dr. MATEJA MARINČA in da dovolim njeno objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

KAZALO	i
UVOD	1
1 POMEN BANČNEGA SISTEMA IN TRENUTNA KRIZA.....	2
1.1 POMEN BANČNEGA SISTEMA.....	2
1.2 TRENUTNA KRIZA	3
2 ZNAČILNOSTI BANČNEGA SISTEMA V SLOVENIJI IN NA HRVAŠKEM.....	4
2.1 BANČNI SISTEM V SLOVENIJI	4
2.1.1 MAKROEKONOMSKI PODATKI	5
2.1.2 FINANČNA GLOBINA	5
2.1.3 LASTNIŠKA STRUKTURA.....	5
2.1.4 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA	6
2.1.5 KAZALCI DONOSNOSTI.....	6
2.1.6 KAPITALSKA USTREZNOST	7
2.1.7 BILANCA STANJA	7
2.2 BANČNI SISTEM NA HRVAŠKEM.....	8
2.2.1 MAKROEKONOMSKI PODATKI	9
2.2.2 FINANČNA GLOBINA	9
2.2.3 LASTNIŠKA STRUKTURA.....	9
2.2.4 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA	10
2.2.5 KAZALCI DONOSNOSTI.....	10
2.2.6 KAPITALSKA USTREZNOST	11
2.2.7 BILANCA STANJA	11
3 PRIMERJAVA TVEGANJ IN OCENA STABILNOSTI OBEH SISTEMOV	12
3.1 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE	12
3.1.1 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE V SLOVENIJI.....	12
3.1.2 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE NA HRVAŠKEM	13
3.2 OBRESTNO TVEGANJE	14
3.2.1 OBRESTNO TVEGANJE V SLOVENIJI	14
3.2.2 OBRESTNO TVEGANJE NA HRVAŠKEM	15
3.3 KREDITNO TVEGANJE.....	16
3.3.1 KREDITNO TVEGANJE V SLOVENIJI.....	16
3.3.2 KREDITNO TVEGANJE NA HRVAŠKEM.....	17
3.4 VALUTNO TVEGANJE	17
3.4.1 VALUTNO TVEGANJE V SLOVENIJI	17
3.4.2 VALUTNO TVEGANJE NA HRVAŠKEM	18
3.5 OCENA STABILNOSTI OBEH BANČNIH SISTEMOV	18
4 UKREPI ZA ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI IN NJIHOVA UČINKOVITOST	19
4.1 UKREPI ZA ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI V SLOVENIJI	19
4.1.1 JAMSTVENE SCHEME	19
4.1.2 SPREMEMBE IN DOPOLNITVE ZAKONA O JAVNIH FINANCAH IN ZAKONA O BANČNIŠTVU	20
4.2 UKREPI ZA ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI NA HRVAŠKEM.....	21
SKLEP.....	21
LITERATURA IN VIRI	24

UVOD

V gospodarstvu delujejo banke že od 17. stoletja. V državi imamo številne poslovne banke in eno centralno banko, ki nadzira delovanje poslovnih bank. Na neki način banke povezujejo gospodarstvo med seboj. Povezujejo posojilodajalca in posojilojemalca, torej imajo izredno pomembno vlogo v gospodarstvu. Njihovo delovanje je izredno pomembno za celotno gospodarstvo, zato je razumljivo, da se v času krize države borijo za vzpostavitev stabilnosti svojih bančnih sektorjev.

Bančni sistem je bil do leta 2007 v razcvetu, vendar je v tem letu sledil velik preobrat. V letu 2008 in 2009 je veliko bank propadlo, mnoge so imele probleme pri poslovanju. K reševanju teh problemov so pristopile tudi države z ukrepi za čim hitrejšo okrevanje bank. Cilj in namen moje diplomske naloge je ugotoviti, kako današnja kriza vpliva na stabilnost bančnega sistema v Sloveniji in na Hrvaškem. Skozi diplomsko nalogo bomo pregledali in primerjali različna tveganja v obeh bančnih sistemih. Hkrati nas bo zanimalo, kako posamezna država rešuje posledice krize oziroma kateri so njeni ukrepi za zagotavljanje stabilnosti sistema in preprečitev negativnih posledic krize.

Diplomska naloga je razdeljena na štiri osnovna poglavja. Prvo poglavje je razdeljeno na dva dela. V prvem je predstavljen pomen bančnega sistema, v drugem pa trenutna kriza. Drugo poglavje je namenjeno predstavitvi bančnega sistema v Sloveniji in na Hrvaškem. Predstavitve poteka skozi makroekonomske kazalce gospodarstva, finančno globino sistema in njegovo lastniško strukturo. Uspešnost poslovanja bančnega sistema ugotavljamo s kazalci uspešnosti, bilanco stanja in izkazom poslovnega izida. Kazalci uspešnosti, ki so navedeni tudi v tabelah diplomske naloge, so donosnost lastniškega kapitala, donosnost sredstev in obrestna marža. Vsi kazalci so predstavljeni za bančni sistem v Sloveniji in na Hrvaškem. Kot zaključek drugega poglavja sledi še ugotovitev, kateri bančni sistem je bolj stabilen.

Tretje poglavje je namenjeno predstavitvi tveganj v bančnem sistemu za posamezni sistem. Predstavljeni tveganja so likvidnostno, kreditno, obrestno in valutno tveganje. Kot zadnje poglavje so opisani ukrepi posamezne države za preprečitev današnje krize v svetu. V prvem delu četrtega poglavja so predstavljeni ukrepi slovenske vlade, ki so sprejeti za stabilnost bančnega sistema. In sicer ta del poglavja se deli še na dva dela. Najprej jamstvene sheme in nato še spremembe in dopolnitve zakona o javnih financah in zakona o bančništvu. Drugi del četrtega poglavja je namenjen predstavitvi ukrepov hrvaške vlade. Na koncu vseh poglavij sledi še sklep, kjer so povzete ugotovitve diplomske naloge.

1 POMEN BANČNEGA SISTEMA IN TRENUTNA KRIZA

Namen poglavja je predstavitev pomena bančnega sistema in sicer zakaj je njegovo delovanje tako pomembno, zakaj v času krize centralne banke posegajo v njegovo delovanje, katere so glavne dejavnosti bank in kakšne probleme imajo banke pri poslovanju v času današnje krize. Vse to bomo predstavili v prvem delu poglavja, v drugem delu pa sledi predstavitev trenutne krize. Tu so navedeni razlogi, zakaj se je kriza sploh začela, kakšne so značilnosti trenutne krize in njene posledice v Sloveniji.

1.1 POMEN BANČNEGA SISTEMA

Bančni sistem je izredno pomemben v današnjem gospodarstvu. Sam bančni sistem je sestavljen iz bank in drugih finančnih institucij. Banka je opredeljena kot pravna oseba, ki opravlja bančne storitve na podlagi dovoljenja pristojnega organa za opravljanje teh storitev (Zakon o bančništvu, 2006).

Bančni sistem sestavlja centralna banka in poslovne banke. Glavna dejavnost poslovnih bank je zadolževanje in kreditiranje. Ključna kazalca stabilnosti banke sta kazalec kapitalske ustreznosti in likvidnost. Likvidnost banka dosega z likvidnostnimi rezervami, prvovrstnimi vrednostnimi papirji denarnega trga, usklajeno ročnostjo posojil in vlog, s pomočjo drugih bank in v končni fazi s pomočjo centralne banke, kot posojilodajalca v skrajni sili. Pred nesolventnostjo¹ se banke izognejo z varnim poslovanje. Nad njimi pa vrši nadzor regulator, kar je ponavadi centralna banka. To počne s predpisi o kapitalski ustreznosti in ostalimi pravili, ki jih predpiše centralna banka poslovnim bankam. Za zagotavljanje stabilnosti so izredno pomembna tudi druga jamstva, kot je na primer jamstvo države za vloge (Cecchetti, 2006, str. 318-330).

Centralna banka poleg vodenja monetarne politike opravlja tudi funkcijo kreditodajalca v skrajni sili. S posojanjem denarja v času krize zagotavlja, da banke, ki so sposobne poslovati, poslujejo nemoteno. Prek nadzora nad poslovnimi bankami poskuša zagotoviti zaupanje v bančni sistem (Cecchetti, 2006, str. 376-397).

V času krize lahko postane banka nesolventna. Posledica tega je naval na banko, ker zaradi govoric, da ima banka probleme, ali katerih drugih podatkov, komitenti poskušajo dvigniti vse svoje depozite pri banki, kar se da hitro. Zaradi navala postane banka nelikvidna in posledica je bančna panika. V ozadju navala na banke je nezaupanje v finančne institucije. Vse to dogajanje pa negativno vpliva na celotno gospodarstvo. Da do teh dejanj ne pride, država posega v finančni sistem. Glavni namen poseganja je zagotoviti stabilnost finančnega sistema. Stabilnost lahko doseže tako, da država deluje kot posojilodajalec v skrajni sili. Kar pomeni, da država zagotovi dovolj likvidnih sredstev za preprečitev finančne panike in posodi denar solventnim bankam. Izredno pomembno v času krize je tudi zavarovanje depozitov. Zavarovanje depozitov zagotavlja, da komitent banke lahko dobi svoja sredstva, samo do določene

---

¹ Nesolventnost pomeni, da banka ni več sposobna ohranjati plačilno sposobnost na dolgi rok. Kar pomeni, da so dolgovi banke večji od njenega premoženja (Masten, 2007).

meje, tudi če banka propade. Vendar pa pri tem nastanejo tudi problemi, ker s tem ko država jamči za vloge, se banke začnejo obnašati bolj tvegano, kot bi se sicer, če tega jamstva ne bi imele. Torej nastane tako imenovani problem moralnega hazarda².

V primeru, da vse regulacije države in njeno poseganje v gospodarstvo ni koristno in se bančni sistem še vedno ne reši iz krize, lahko posamezne komercialne banke tudi propadejo. Propad banke pa prinese predvsem negativne eksternalije v gospodarstvu. Ob propadu ene izmed komercialnih bank se lahko zmanjša zaupanje v bančni sistem. Zaradi zmanjšanja zaupanja se zgodi naval na banke in kot posledica so tudi druge banke nelikvidne³. Torej s propadom ene banke pride do verižne reakcije in so tudi druge banke na slabšem položaju in lahko tudi same propadejo. Propad večjega števila bank v sistemu lahko ogrozi poslovanje celotnega gospodarstva, saj ob slabem delovanju bank tudi podjetja težje dobijo finančna sredstva in se kriza tako prenese iz bančnega v realni sektor. Lahko pa se zgodi ravno obratno in se znajde v krizi najprej realni sektor, to pa se potem prenese na bančni sektor.

1.2 TRENUTNA KRIZA

Kriza, katera vlada skoraj po celem svetu, se je začela v prvem tednu oktobra 2007. O krizi se je resneje začelo govoriti konec septembra 2008. Kriza se je najprej napovedovala in resnično začela razvijati v ZDA. Po nekaterih podatkih se je ta začela že sredi leta 2007. Vzrok za njo pa so posebni komercialni vrednostni papirji, katerih v Sloveniji ne poznamo in v celotni Evropi niso tako razširjeni. Ti komercialni zapisi so bilo povezani z nepremičninskim trgom in instrumenti za zavarovanje hipotekarnih posojil. Komercialni zapis je kratkoročni vrednostni papir, ki ga izda znano, veliko in posojilno sposobno podjetje. Vendar v času krize so investitorji preferirali državni dolg in ker izdajatelji ob zapadlosti niso mogli poplačati kupcev se ti odločijo za razprodajo svojih naložb po nižji ceni. Izkaže se da so bile večinski kupci komercialnih zapisov banke, kar je razlog, da te sedaj beležijo velike izgube (Kocjan, 2009).

V letu 2007 so se začele kazati že težave s prvimi odpisi izgub zaradi drugorazrednih nepremičninskih posojil. Bonitetne agencije so zato začele sistematično zniževati ocene izvedenih instrumentov. To je sprožilo val prodaje instrumentov. Tako je finančna kriza prvič resnično izbruhnila že avgusta 2007. In sicer takrat so se v težavah znašli trije skladi BNP Paribas. S tem dogodkom se je zamajalo zaupanje v banke (Rant, 2008).

Zaradi padca cen nepremičnim so se pogodbeni razmerja začela prekinjati. Razlog za prekinitve pa je bil v tem, da so bile vrednosti posojil višje od vrednosti nepremičnin. Kot pravi Rant (2008) se je zaradi tega začela verižna reakcija. Temu je sledilo povečanje ponudbe nepremičnin, čemur pa kot vemo sledi padec njihove cene, posledično začne še več ljudi odstopati od pogodb.

---

² Moralni hazard ali moralno tveganje pomeni, da banka zaradi želje po velikem dobičku prevzema preveliko tveganje, čeprav je to lahko škodljivo za celotno gospodarstvo (Košak et al, 2007, str. 32).

³ Nelikvidnost se pojavi, ko banka ni več sposobna pravočasno izpolnjevati svojih obveznosti. Nelikvidnost je ena osnovnih spremenljivk zaupanja (Dimovski et al, 2000, str. 115).

Kriza se je začela širiti tudi na medbančni trg, vendar do popolne blokade pride 15. septembra 2008 s propadom Lehman Brothers. Takrat so banke začele vedno težje pridobivati kredite. Posledično začne vladati nezaupanje in banke niso več pripravljene posojati denarja drugim bankam. Vse to ne vpliva samo na posojila med bankami, ampak zmanjša obseg posojil podjetjem (Mrak, 2008).

Gospodarska kriza je prizadela vse države, vendar z različno močjo. K izredno močni gospodarski krizi v Evropski uniji je pripomogel izredno močan evro, kar je vplivalo na zmanjšanje konkurenčnosti evropskega gospodarstva v primerjavi z drugimi gospodarstvi. Zaradi tega so postali izdelki iz evro območja dražji kot pa izdelki iz drugega območja. Poleg izredno močnega evra je k nazadovanju evropskega gospodarstva pripomogel tudi otežen dostop do posojil za podjetja v slabem finančnem stanju, zvišanje cen hrane in nafte (Šorl, 2008).

Seveda za rešitev krize obstajajo številni načini. Med najboljšimi načini za rešitev krize je dokapitalizacija bank ali podjetij, ki imajo težave. Poleg dokapitalizacije je možna rešitev še s prevzemom likvidnih delov institucij, nelikvidne dele institucij pa je najbolje napotiti v stečaj. In kot zadnji je tudi vladna regulacija za vse depozite ali dopolnitev depozitne zavarovalne sheme. Seveda pa je od države do države odvisno za katero pot se odloči.

Na slovensko gospodarstvo vplivajo tako notranji kot zunanji vplivi krize. Zunanji vpliv je obrestna mera, ki bi morala v času krize porasti. Razlog za njeno dvigovanje je v povečanem tveganju in pomanjkanju razpoložljive likvidnosti. Drugi zunanji vpliv so velike banke, ki so v dobrih časih pomagale svojim podružnicam v Sloveniji, vendar v času krize bodo najprej rešile problem doma in šele potem v podružnicah. Kot notranji vpliv pa je nepremičninski balon, ki je napihnen tudi pri nas (Štiblar, b.l.).

2 ZNAČILNOSTI BANČNEGA SISTEMA V SLOVENIJI IN NA HRVAŠKEM

Namen tega poglavja je predstaviti značilnosti bančnega sistema tako v Sloveniji kot na Hrvaškem. Za stabilnost bančnega sistema je pomembna makroekonomska slika celotnega gospodarstva, zato na kratko začnemo z opisom makroekonomskih podatkov obeh držav. Nadaljujemo z opisom značilnosti bančnih sistemov obeh držav. Opišemo finančno globino, lastniško strukturo, bilanco stanja in druge značilnosti.

2.1 BANČNI SISTEM V SLOVENIJI

To poglavje je razdeljeno na več podpoglavij. In sicer v vsakem od njih smo predstavili po eno ali več značilnosti bančnega sistema v Sloveniji. Prvo poglavje so makroekonomski podatki. Temu sledi potem še finančna globina, lastniška struktura, kapitalska ustreznost, kazalci donosnosti, bilanca stanja in izkaz poslovnega izida.

2.1.1 MAKROEKONOMSKI PODATKI

V delu makroekonomski podatki bomo navedli podatke o inflaciji in gospodarski rasti. V letu 2008 je bila osnovna inflacija v Sloveniji, po podatkih državnega statističnega urada, 2,1%. Povprečna letna pa je bila 5,7%. Gibanje inflacije v letu 2008 so najbolj zaznamovale cene surovin na svetovnem trgu, predvsem nafte (Jenko, 2008).

V maju 2009 je medletna stopnja inflacije, merjene s HICP⁴, znašala 0,5%. Glede na april istega leta se je znižala za 0,6 odstotne točke. Osnovna inflacija pa je maja znašala 2,2% in je za 0,1 odstotno točko nižja kot mesec prej. Iz teh podatkov lahko ugotovimo, da se rast ravni cen znižuje (Bilten Banke Slovenije, maj 2009, str. 9).

Naslednji podatek je gospodarska rast. Leta 2007 je Slovenija dosegla najvišjo gospodarsko rast od osamosvojitve. Znašala je 6,8%. Posledica visoke gospodarske rasti je tudi povečanje skupne zaposlenosti v tem letu. V prvem četrtletju 2008 je bila gospodarska rast visoka 5,6%, v tretjem četrtletju se je zmanjšala na 3,9%. Povprečna letna gospodarska rast v letu 2008 je bila 3,5% (Letno poročilo za leto 2007 in 2008, str. 9 in 7, 14).

Trend vpadanja gospodarske rasti se je nadaljeval tudi v letu 2009. V prvem četrtletju leta 2009 se je gospodarska rast znižala za 6,4% glede na predhodno četrtletje. V primerjavi s prvim četrtletjem leta 2008 se je znižala za 8,5%. Padec gospodarske rasti ni zabeležila samo Slovenija, temveč tudi druge države in celotno evroobmočje (Ekonomsko ogledalo, 2009, str. 3).

2.1.2 FINANČNA GLOBINA

Naslednji podatek je finančna globina, s katero merimo velikost finančnega sektorja. Izračunamo jo tako, da vrednost bilančne vsote vseh bank v bančnem sistemu delimo z vrednostjo bruto domačega proizvoda (BDP) v tekočih cenah. Iz finančne globine razberemo razvitost bančnega trga. In sicer večji kot je kazalnik, bolj je razvit bančni trg.

V letnem poročilu Banke Slovenije za leto 2008, na strani 41, zasledimo podatke o finančni globini od leta 2005 do 2008. Na podlagi tabele 8 na tej strani zasledimo, da se je finančna globina od leta 2005 do 2008 povečala za 26,2 odstotne točke, torej od 102,6% do 128,8%. Po podatkih statističnega urada Slovenije je finančna globina v začetnih mesecih 2009 nižja kot v letu 2008. Finančna globina se je v začetnih mesecih leta 2009 glede na leto 2008 zmanjšala za 14,3 odstotne točke, in sicer z 128% na 114,5%.

2.1.3 LASTNIŠKA STRUKTURA

Lastniška struktura nam pove, kolikšen delež lastniškega kapitala imajo v lasti domače osebe, koliko tuje osebe in koliko država. V slovenski lastniški strukturi bančnega sektorja leta 2008 imajo večinski delež domače osebe in sicer več kot 40%. Glede na leto prej se je delež doma-

---

⁴ HICP ali harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin uporabljajo v evroobmočju za merjenje inflacije. Izraz harmoniziran pomeni, da države v Evropski uniji uporabljajo enako metodologijo za izračun in je tako mogoče primerjati podatke med državami.

čih oseb zmanjšal za 3,1 odstotno točko, torej od 47,2% na 44,1%. Zaradi delovanja Slovenske izvozne in razvojne banke (SID) se je delež države v lastniški strukturi v letu 2008 glede na 2007 povečal. Tuje osebe, tako tiste z več kot 50% v upravljanju, kot tiste z manj, so svoj delež v lastniški strukturi slovenskega bančnega sistema zmanjšale (Letno poročilo za leto 2008, str. 41).

2.1.4 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA

Naslednje poglavje je namenjeno izkazu poslovnega izida. In sicer predstavitvi, kaj se je zgodilo z dobičkom bančnega sistema v letu 2008, katere so glavne postavke izkaza poslovnega izida in do kakšnih sprememb je prišlo v letu 2008 glede na leto 2007. Kako je sprememba kategorij v bruto dohodku vplivala nanj, ter kako druge postavke vplivajo na neto dohodek in kako se je zaradi vseh teh sprememb spremenil tudi dobiček pred in po obdavčitvi.

Dobiček bank in podružnic je v letih pred 2008 rasel, vendar je v letu 2008 dobiček padel za 41% in sicer z 515 mio EUR na 304 mio EUR. Tako se je tudi bruto dohodek zmanjšal za 5,5%. Bruto dohodek je padel z 1.433 mio EUR na 1.534 mio EUR. V letu 2008 so se znižale stopnje rasti vseh kategorij bruto dohodka. Kljub dogajanju na kapitalskem trgu in kot posledica izgub iz finančnih sredstev in obveznosti se je okreplil delež čistih obresti. Bruto dohodek se je zmanjšal, vendar pa so se povečali operativni stroški. Posledično je tudi neto dohodek nižji. Ker pa so se zaradi kreditnega tveganja v bančništvu povečale oslabitve in rezervacije, se je znižal tako dobiček pred obdavčitvijo kot tisti po obdavčitvi (Letno poročilo za leto 2008, str. 47-48).

Dobiček v letu 2009 zaostaja za dobičkom v letu 2008 v enakem obdobju. Razlog za to je v višjih oslabitvah in rezervacijah. Dobiček v maju 2009 je zaostajal za dobičkom v maju 2008 za 58%. Nižji dobiček je predvsem posledica povečanja oslabitev in rezervacij, ki jih je prinesla finančna kriza (Bilten, 2009, str. 28).

2.1.5 KAZALCI DONOSNOSTI

V tem delu diplomske naloge bomo predstavili kazalce donosnosti. In sicer kazalec donosnosti lastniškega kapitala (ROE), donosnost sredstev (ROA) in bančno obrestno maržo. Z ROE merimo donosnost banke z vidika lastnikov kapitala bank. Pove nam, koliko evrov je podjetje ustvarilo za lastnike na vsak evro lastniškega kapitala. Z ROA merimo uspešnost bank. Pove pa, koliko čistega dobička realizira banka na enoto obstoječih sredstev. Obrestna marža meri razliko med obrestnimi prihodki in odhodki glede na povprečno aktivo. Oziroma učinkovitost banke pri sprejemanju vlog in dajanje kreditov komitentom (Dimovski et al, 2000, str. 71) .

V letu 2008 je bil ROE za osem odstotnih točk nižji kot leto prej. Znašal je 8,1%. ROE je od leta 2003 do 2007 rasel, leta 2008 pa se je glede na leto 2007 skoraj prepolovil. Kar pomeni, da so banke v letu 2008 ustvarile manj donosa na lastniški kapital. Tako kot ROE, se je tudi ROA v letu 2008 glede na leto 2007 zmanjšal. Znižal se je na 0,7%. Oba kazalca sta se prepolovila. Razlog za njuno zmanjšanje je v zmanjšanju dobička pred obdavčitvijo v letu 2008 glede na leto 2007. Vso to zmanjšanje je posledica krize. Torej so banke v letu 2008 glede na

letu 2007 ustvarile manj donosa za lastnike kapitala, hkrati pa so poslovale manj uspešno kot leto prej (Letno poročilo za leto 2008, str. 51-52).

Za razliko od ROA in ROE se obrestna marža ni prepolovila, ampak že od leta 2003 upada. Takšen trend je sledil tudi v letu 2008. Obrestna marža je bila v letu 2008 glede na 2007 nižja za 0,1 odstotne točke. Potencialni razlog za zniževanje je v vedno večji konkurenci v bančnem sistemu (Letno poročilo za leto 2008, str. 51-52).

Tabela 1: Kazalci donosnosti za slovenski bančni sistem v letu 2007 in 2008

v %	2007	2008
ROE	16,3	8,1
ROA	1,4	0,7
OBRESTNA MARŽA	2,2	2,1

Vir: Letno poročilo za leto 2008, str. 52

2.1.6 KAPITALSKA USTREZNOST

Velikost kapitala in pa tveganje, ki ga banka prevzema, določata, ali je banka kapitalsko ustrezna. Kapitalna ustreznost se izračuna kot koeficient med obsegom jamstvenega kapitala in obsegom celotne tehtane aktive. Torej je funkcija kapitala banke pokriti izgubo, ki jo ima banka pri svojem poslovanju. Po Baselskem sporazumu pa mora količnik kapitalne ustreznosti znašati 8%⁵ (The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 3).

V letu 2008 je bil količnik kapitalne ustreznosti za 0,5 odstotne točke večji kot v letu prej. Dne 31.12.2008 je znašal 11,7%. Razlog za doseganje najvišje ravni v zadnjih treh letih je v precejšnjem povečanju kapitala v primerjavi s kapitalskimi zahtevami. Večji količnik kapitalne ustreznosti je posledica povečanja temeljnega kapitala, temu pa je pripomoglo povečanje osnovnega kapitala in kapitalskih rezerv ter zmanjšanje odbitnih postavk od temeljnega kapitala, kot posledica zmanjšanja ne izkazanih oslabitev in rezervacij (Letno poročilo za leto 2008, str. 57).

V juliju 2009 je bila kapitalna ustreznost, glede na konec leta 2008, večja. In sicer povečala se je s 11,7% na 11,73%. Res je, da je povečanje minimalno, vendar takšen trend lahko banke ohranijo, saj so se banke lani kapitalsko okrepile (Hren, 2009).

2.1.7 BILANCA STANJA

Naslednje poglavje je namenjeno predstavitvi bilance stanja bank v slovenskem bančnem sistemu v letu 2008. V Sloveniji je v letu 2008 delovalo 18 bank, 3 hranilnice in 3 podružnice tujih bank. 8 bank je bilo hčerinskih in v večinski tuji lasti. V popolni domači lasti sta bili 2 banki, 8 pa v večinski domači lasti (Letno poročilo za leto 2008, str. 40).

---

⁵ Količnik kapitalne ustreznosti izračunamo tako, da kapital delimo s tveganju prilagojeno aktivo in pomnožimo s sto.

Bilančna vsota se je povečala za 12% glede na leto prej in sicer z 42.343 mio EUR na 47.498 mio EUR (Letno poročilo za leto 2008, str. 41-47). Rast je predvsem posledica zadolževanja v bančnem sektorju. Zadolževanje je bilo zaradi lažjega dostopa do kreditov večje pri tujih bankah. Zadolževanje na mednarodnem trgu je bilo v drugi polovici leta zelo oslabiljeno, zaradi dogajanj na mednarodnem trgu in težjega dostopa do denarja. Zaradi težjega dostopa do sredstev na mednarodnem trgu se je odzvala Evropska centralna banka in povečala obseg ponujenega denarja. Rast bilančne vsote je bila do junija 2008 izredno visoka, potem pa je začela upadati. Tuje banke so dosegle 22% rast, domače pa samo 8% rast. Posledično se je zmanjšal tržni delež domačih bank na 68,8%, tuje banke pa so imele 31,2% tržni delež.

Glavni vir sredstev pri poslovanju bank predstavljajo finančne obveznosti ali vloge. In sicer kar 86,4%. Te so se v letu 2008 zmanjšale za 2 odstotne točke. Razlog za to je v zmanjšanju deleža vlog nebančnega sektorja in delno tudi zmanjšanja obveznosti do tujih bank. Pomemben vir, poleg vlog, predstavlja zadolževanje pri Evrosistemu. To pomeni, da se je zadolževala pri Evropski centralni banki ali pri kateri drugi nacionalni centralni banki države, ki je uvedla evro. Velik delež vlog nebančnega sektorja predstavljajo vloge gospodinjestev, ki so se v letu 2008 najbolj povečale. Poleg teh pa so se povečale tudi vloge države, zmanjšale pa so se vloge tujcev (Letno poročilo za leto 2008, str. 43, 45).

Na aktivni bilanci stanja so največja postavka krediti, in sicer krediti nebančnem sektorju, nekoliko manj pa krediti bankam. Glede na leto 2007 so se ti v letu 2008 povečali. Na pasivi so največja postavka obveznosti, in sicer obveznosti do nebančnega sektorja, temu sledijo obveznosti do bank. Tudi te so se v letu 2008 povečale glede na 2007. Poleg obveznosti se je na pasivni strani bilance povečalo tudi knjigovodsko stanje kapitala, in sicer za 12,4%, z 3.556 mio EUR na 3.996 mio EUR. Do sprememb je prišlo tudi na strani vlaganj v vrednostne papirje. Posledično so se znižale naložbe v vrednostne papirje. Razlog za znižanje je v neugodnem trendu na kapitalskem trgu. Vso dogajanje in zmanjšanje pa so ublažile banke z naložbami v zakladne menice in obveznice (Letno poročilo za leto 2008, str. 44-45).

2.2 BANČNI SISTEM NA HRVAŠKEM

Tako kot smo v točki 2.1 predstavili bančni sistem v Sloveniji, sledi v tem poglavju enaka analiza in predstavitev bančnega sistema na Hrvaškem. Najprej skozi makroekonomske podatke. Temu sledijo še: finančna globina, lastninska struktura, kapitalska ustreznost, kazalniki donosnosti, bilanca stanja in izkaz poslovnega za bančni sistem na Hrvaškem.

Hrvaški bančni sistem je v letu 1998 doživel veliko bančno krizo. Kriza se je začela zaradi slabšega položaja podjetij po osamosvojitvi in slabo zasnovane privatizacije. Zaradi tvegane poslovanja nekaterih domačih bank se je zmanjšalo zaupanje v banke, posledično so se zmanjšali depoziti v bankah, kar je vplivalo na likvidnost banke. Razlog za krizo je bil predvsem v tveganem poslovanju, neučinkovitega sistema revizije in kontrole. Tako je bančni sistem posloval z izgubo, banke z največjim tveganjem pa so postale nesolventne in nelikvidne (Škare, 2003, str. 9).

2.2.1 MAKROEKONOMSKI PODATKI

V podpoglavju makroekonomski podatki bomo predstavili inflacijo in gospodarsko rast na Hrvaškem. Najprej bomo navedli podatke o gospodarski rasti, temu pa sledijo še podatki o inflaciji.

V letu 2007 je Hrvaška zabeležila 5,6% gospodarsko rast, kar je za 0,8 odstotne točke več kot v predhodnem letu (Godišnje izvješće 2007, str. 10, 21). V začetku 2008 je Hrvaška vlada napovedala gospodarsko rast v višini 4,5%, vendar pa je dosegla po ocenah v celotnem letu samo 2,4% gospodarsko rast. Za leto 2009 pa se ji ne obetajo nič kaj pozitivni rezultati. Vse to kaže, da je včasih najbolj razvita in najbolj rastoča država na Balkanu, ki ni članice Evropske unije, vstopila v recesijo (STA, 2009).

Najnižja gospodarska rast v letu 2008, od leta 1999 je zabeležena zaradi slabše potrošnje gospodinjev. Potrošnja se je zmanjšala zaradi neugodnih sprememb razpoložljivega dohodka prebivalstva. Med razloge za nižjo potrošnjo pa vključujejo tudi potrošniški pesimizem. Poleg nižje gospodarske rasti je Hrvaška v letu 2008 zabeležila visoko povprečno letno inflacijo, kar 6,1%. To je 3,2 odstotne točke več kot leto prej. Visoka inflacija je posledica prenosa visoke inflacije iz leta 2007 v naslednje leto in hkrati rasti cen surovin in prehrane (Godišnje izvješće 2008, str. 9-10).

Osnovna inflacija v letu 2008 je bila 4,2%. Konec maja 2009 pa so izmerili osnovno inflacijo v višini 4,1%. Torej se je ta glede na leto prej v začetnih mesecih leta 2009 rahlo znižala. Poleg inflacije je bila v prvem trimesečnem obdobju v letu 2009 nižja tudi gospodarska rast. Ta je negativna in znaša -6,7%. Navedene podatke najdemo v publikacijah na spletni strani Hrvatske narodne banke (Publikacije, 2009).

2.2.2 FINANČNA GLOBINA

Naslednje poglavje je namenjeno predstavitvi finančne globine za bančni sistem na Hrvaškem. Finančna globina je kazalec, ki nam kaže velikost bančnega sistema. Za Hrvaško v letnem poročilu niso navedeni podatki o finančni globini, zato jih je bilo potrebno izračunati. Izračunamo jo tako, da delimo bilančno vsoto bank z BDP-jom v tekočih cenah istega leta. To pomnožimo s sto, da dobimo odstotek. Podatke o bilančni vsoti dobimo na 88. strani letnega poročila za leto 2008, o BDP-ju pa na spletni strani hrvaške centralne banke (Statistika, 2009). Po izračunu finančna globina za leto 2008 znaša 108,3% in je nekoliko nižja od leta 2007. Trend vpadanja finančne globine se nadaljuje tudi v začetnih mesecih leta 2009. In sicer finančna globina v teh mesecih znaša 86,8%. To pomeni, da je hrvaški bančni sistem v zadnjih letih v slabšem razvoju kot do sedaj.

2.2.3 LASTNIŠKA STRUKTURA

V poglavju 2.2.3 bomo ogledali, kakšna je lastniška struktura bančnega sistema. Torej kolikšen delež imajo tuje osebe, koliko država in koliko domače osebe. Na Hrvaškem je delovalo 33 bank v letu 2007 in 2008. V delujočih bankah so imele tuje osebe največji delež in sicer v obeh letih več kot 90%. Delež države je 4,5% in se je v zadnjem letu zmanjšal. V domači lasti

pa je skoraj 5% bančnega sistema, tako v letu 2007 kot v letu 2008 (Godišnje izvješće 2008, str. 87).

2.2.4 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA

Namen naslednjega poglavja je predstaviti, kaj se je v zadnjem letu zgodilo z dobičkom bančnega sistema. In sicer na Hrvaškem je bančni sistem v letu 2007 in 2008 posloval z dobičkom, vendar je bil ta leta 2008 večji. Dobiček v letu 2007 je znašal 5.105 mio kun in leta 2008 5.805 mio kun. Glavni vzrok večjega dobička je povečanje obrestnih prihodkov bančnega sistema. Neto dohodek bank se je povečal zaradi rasti obrestnih prihodkov, neobrestnih prihodkov in prihodkov iz provizij in nadomestil. Sredstva namenjena za oslabitve in rezervacije so se v letu 2008 glede na leto 2007 povečala. V letu 2007 so oslabitve in rezervacije znašale 2.866 mio kun leta 2008 pa 3.046 mio kun. Kljub temu povečanju in povečanju operativnih stroškov je bil v letu 2008 dobiček pred obdavčitvijo in po obdavčitvi večji kot leto poprej (Godišnje izvješće 2008, str. 97-98).

Konec 2008 je dobiček ustvarilo 28 bank, ostalih 5 pa je ustvarilo izgubo. Banke, ki so poslovale z izgubo so predvsem majhne banke. Zaradi osredotočenja predvsem na kreditno poslovanje in povišanje obrestne mere so med postavko prihodkov imeli največjo rast obrestni prihodki (Bilten o bankama, str. 36-37).

V prvi polovici leta 2009 so banke na Hrvaškem zabeležile padec dobička. Tako so v prvi polovici leta 2009 glede na prvo polovico leta 2008 imela 14,2% manjši dobiček. Od 32 bank jih je 24 poslovalo z dobičkom, ostale pa z izgubo (Hina, 2009).

2.2.5 KAZALCI DONOSNOSTI

Tako kot za slovenski bančni sistem bomo v tem poglavju predstavili osnovne kazalce donosnosti za hrvaški bančni sistem. To pomeni, da v tem delu sledi predstavitev ROA, ROE in obrestne marže za hrvaški bančni sistem v letu 2007 in 2008. ROE je v letu 2008 glede na leto 2007 padel za 0,8 odstotne točke. To se je zgodilo zaradi večje rasti kapitala od rasti dobička bank. Torej so banke v letu 2008 ustvarile manj dobička za lastnike kapitala. Za razliko od ROE je ROA v letu 2008 enak letu prej in je na ravni 1,6 %. Torej je hrvaški bančni sistem v obeh letih realiziral enako količino čistega dobička na enoto obstoječih sredstev. Poleg ROA in ROE je izredno pomemben kazalec uspešnosti poslovanja tudi obrestna marža. V letu 2007 in v letu 2008 je bila obrestna marža enaka (Godišnje izvješće 2008, str. 98-100).

Tabela 2: Kazalci donosnosti za hrvaški bančni sistem v letu 2007 in 2008

V %	2007	2008
ROE	10,9	10,1
ROA	1,6	1,6
OBRESTNA MARŽA	2,6	2,6

Vir: Godišnje izvješće 2008, str. 98, 100

2.2.6 KAPITALSKA USTREZNOST

Količnik kapitalne ustreznosti po Baselskem sporazumu mora biti večja ali enaka 8%. V letu 2008 je bila kapitalna ustreznost enaka 14,22% (Godišnje izvješće 2008, str. 93). Kapitalna ustreznost bank se je v letu 2008 glede na leto 2007 znižala za 2,1 odstotne točke in sicer z 16,36% na 14,22%. Razlog za znižanje odstotka ustreznega kapitala je v trikrat hitrejši rasti aktive glede na rast kapitala.

Na spletni strani hrvaške centralne banke v publikacijah (Publikacije, 2009) zasledimo podatek o kapitalni ustreznosti. V prvem četrtletju leta 2009 je bila kapitalna ustreznost bančnega sistema glede na leto prej večja za 1,8 odstotne točke. Torej se je povečala z 14,22% na 15%.

2.2.7 BILANCA STANJA

Obveznosti v bilanci stanja bančnega sistema ustvarjajo bančne odhodke, naložbe pa vir bančnih prihodkov. V hrvaškem bančnem sistemu imajo največji delež med obveznostmi depoziti, in sicer depoziti na vpogled, tem sledijo depoziti na tekočem računu in žiro računu, najmanjši delež pa imajo varčevalni depoziti. Depozitom sledijo krediti nebančnega sektorja, ki se delijo na kratkoročne in dolgoročne. Kreditom nebančnemu sektorju sledijo še krediti bančnemu sektorju. Prejeti krediti od bančnega sektorja so se v letu 2008 glede na leto 2007 zmanjšali. Zmanjšali so se predvsem kratkoročni krediti, dolgoročni pa so rahlo povečali svoj delež. Odhodki za obresti, nadomestila in rezervacije so se povečali. V letu 2008 se je v Hrvaškem bančnem sistemu povečal tudi kapital bank. Zaradi vseh teh povečanj so se obveznosti hrvaškega bančnega sistema v celoti povečale (Godišnje izvješće 2008, str. 90).

Na strani prihodkov oziroma virov bančnih prihodkov so na Hrvaškem v letu 2008 zabeležil povečanje glede na leto 2007. Aktiva je bila v letu 2008 večja za 7,4% glede na leto prej. Za aktivo v hrvaškem bančnem sistemu je značilno, da je večina v tuji valuti. Tako je na njeno rast vplivala deprecijacija kune. Rezerve pri centralni banki so se v letu 2008 glede na leto 2007 zmanjšale za 20,5%. Zmanjšanje rezerv je posledica vpliva finančne krize na likvidnost bank. Zaradi tega so zmanjšali delež obveznih rezerv poslovnih bank pri centralni banki. Hkrati pa so na Hrvaškem imele banke obveznost, da del prirasta tujega dolga prenesejo na račun centralne banke. Za lažje financiranje je centralna banka zmanjšala obvezno minimalno pokritje deviznih obveznosti z deviznim povpraševanjem. Vsi ti ukrepi so vplivali na zmanjšanje gotovine in rezerv v letu 2008. Za razliko od gotovine in rezerv so se v letu 2008 povečali krediti. Vlaganje bank v vrednostne papirje je bilo v letu 2008 večje kot v letu prej. Razlog za to je v večjem vlaganju v dolžniške papirje, vlaganje v lastniške vrednostne papirje pa se je zmanjšalo v letu 2008 (Godišnje izvješće 2008, str. 87-89).

Če povzamemo ugotovitve tega poglavja, ugotovimo da se bančna sistema razlikujeta med seboj. Glede na makroekonomske podatke ugotovimo, da je imelo slovensko gospodarstvo v letu 2008 nižjo inflacijo kot gospodarstvo na Hrvaškem. V Sloveniji je bila povprečna letna inflacija v letu 2008 5,7% na Hrvaškem pa 6,1%. Poleg višje inflacije je bila v slovenskem

gospodarstvu tudi višja gospodarska rast. Tako je bila povprečna letna gospodarska rast v letu 2008 v Sloveniji 3,5% na Hrvaškem pa 2,4%.

Bančna sistema se v osnovi razlikujeta predvsem v lastniški strukturi. Slovenski bančni sistem je v večinski domači lasti, hrvaški pa v večinski tuji lasti. Manjši dobiček in nižjo finančno globino sta v začetnih mesecih leta 2009 zabeležila oba bančna sistema. Višji ROE, ROA in obrestno maržo v letu 2008 ima hrvaški bančni sistem, kar pomeni, da je hrvaški bančni sistem v letu 2008 ustvaril več donosa za lastnike kapitala, hkrati pa je bil sistem bolj uspešen. Hrvaški bančni sistem ni samo boljši v kazalcih donosnosti ampak tudi glede na kapitalsko ustreznost. V letu 2008 je imel hrvaški bančni sistem višjo kapitalsko ustreznost kar za 2,52 odstotne točke od kapitalске ustreznosti slovenskega bančnega sistema. V letu 2009 pa oba bančna sistema beležita povečanje kapitalске ustreznosti. V Sloveniji se je ta povečala z 11,7% na 11,73%. Na Hrvaškem pa z 14,22% na 15%. Vendar pa glede na podatke o kazalcih donosnosti v letu 2007 in 2008 v Sloveniji in na Hrvaškem ugotovimo, da je bil v letu 2007 bolj uspešen slovenski bančni sistem. Iz tega bi lahko sklepali, da je kriza pustila večje posledice na bančnem sistemu v Sloveniji, kot na Hrvaškem.

3 PRIMERJAVA TVEGANJ IN OCENA STABILNOSTI OBEH SISTEMOV

Kriza v bančnem sistemu posledično poveča izpostavljenost določenemu tveganju. V naslednje poglavju bomo predstavili posamezna tveganja, ki se pojavljajo v bančnem sistemu, in kako so se ta spremenila glede na obdobje pred krizo. Tako bomo pregledali likvidnostno, obrestno, kreditno in valutno tveganje v obeh bančnih sistemih in poskušali ugotoviti, kateri bančni sistem je bolj stabilen.

3.1 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE

Kriza najbolj vpliva na likvidnostno tveganje. Pojav likvidnostnega tveganja v banki pomeni, da banka ni sposobna poravnati vseh dospelih obveznosti oziroma, da je banka zaradi dogajanj na trgu prisiljena zagotavljati sredstva za poravnanje obveznosti tudi po višjih stroških (Uradni list RS, št. 106/2007).

3.1.1 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE V SLOVENIJI

V letu 2007 so slovenske banke čutile dogajanje na medbančnih finančnih trgih. Zaradi nezaupanja na teh trgih so bile likvidnostnem tveganju izpostavljene predvsem domače banke. Te so začele iskati sredstva za nemoteno delovanje doma. Problem so imele, ker se je zmanjšala pokritost nebančnih obveznosti z nebančnimi vlogami. Za rešitev in pridobitev dodatnih nebančnih sredstev za pokritje nebančnih obveznosti so banke začele spreminjati obrestne mere glede na ročnosti in znesek vlog nebančnega sektorja. Banke v večinski tuji lasti so povečale obveznosti do tujine. In sicer zaradi zadolževanja pri matičnih bankah. Banke v večinski tuji lasti so imele za razliko od bank v domači lasti, manj problemov pri pridobivanju virov (Poročilo o finančni stabilnosti, 2008, str. 79-80).

Vendar v jesenskih mesecih v letu 2008 nezaupanje na medbančnih trgih ni zmanjšalo količnika likvidnosti slovenskih bank. Razlog za to je v spremembi metodologije in izdajanja vrednostnih papirjev države in SID banke d.d. Še vedno pa se je nadaljevalo zmanjševanje pokritosti posojil nebančnemu sektorju z vlogami nebančnega sektorja, vendar se je proti koncu leta 2008 ta razlika zmanjšala in upočasnila. V bilanci stanja se je v letu 2008 najbolj znižalo razmerje med vlogami in posojili nebančnega sektorja, pokritost kratkoročnih posojil s kratkoročnimi vlogami in delež dolžniških vrednostnih papirjev. Hkrati pa se je povečalo dolgoročno varčevanje nebančnega sektorja pri bankah (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 81).

V drugi polovici leta 2008 so se v tujini zadolževale samo banke v večinski tuji lasti. Konec leta 2008 so se domače banke predvsem razdolžile. Tudi v začetnih mesecih leta 2009 domače banke niso najemale posojil v tujini. V letu 2008 se je povečalo število kratkoročnih posojil, saj so se tako domače, kot banke v večinski tuji lasti zadolževale na kratki rok. Ni se spremenila samo ročnost kreditov, ampak tudi struktura zadolževanja v tujini. Povečal se je delež zadolževanja v evrih in zmanjšal delež v švicarskih frankih. V letu 2008 se je zmanjšal delež kreditov s fiksno obrestno mero. Kriza se je odrazila tudi v povečanih pribitkih za tveganje nad referenčnimi obrestnimi merami, ki se zaračunajo bankam. Pri zadolževanju so banke v večinski tuji lasti v letu 2008 dosegle pribitek nad EURIBOR v višino 0,3 odstotne točke. Leto prej je znašal 0,2 odstotne točke. Domače banke so se zadolževale pod še slabšimi pogoji, saj je premija nad EURIBOR v povprečju znašala 0,7% in se je glede na predhodno leto podvojila (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 81-83).

Zaradi vseh neugodnih pogojev so se banke odločile povečati financiranje prek Evrosistema. Sredstva so dobile preko vrednostnih papirjev, ki so primerna za zastavo pri ECB in bankam omogočajo zavarovanje obveznosti do Evrosistema (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 83, 84). Konec leta se je zadolževanje pri ECB povečevalo, vendar se je v začetku leta 2009 zgodil preobrat, saj so se banke v manjši meri zadolževale pri ECB. Razlog za znižanje je v izdaji evroobveznic Republike Slovenije na mednarodnih finančnih trgih in izdaji zakladnih menic Republike Slovenije. Na ta način so domače banke lažje prišle do sredstev, saj so ravno domače banke bile tiste, ki so imele problem pri pridobivanju sredstev tako doma kot v tujini. Zaradi zmanjšanja zadolževanja pri ECB, izdajanja evroobveznic in zakladnih menic Republike Slovenije se je zmanjšal problem pridobivanja sredstev (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 85).

3.1.2 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE NA HRVAŠKEM

Zaradi krize se je likvidnostno tveganje povečalo tudi na Hrvaškem. Z namenom, da povečajo devizno likvidnost, so banke povečale tujo aktivo s podporo bank mater, ker je večina bank na Hrvaškem v večinski tuji lasti. Vse to je pripeljalo hrvaške banke do večje izpostavljenosti likvidnostnemu tveganju (Finansijska stabilnost, 2009, str. 40).

Tako kot banke v Sloveniji so tudi hrvaške banke zaradi dogajanj na mednarodnih finančnih trgih premoženje držale v likvidnostnem premoženju. V bankah se je zaradi kriz zmanjšal

delež depozitov. Na ta dogajanja je reagirala Hrvatska narodna banka z zmanjšanjem obveznih deviznih rezerv in povečanjem deviznih prilivov iz bank mater. Kriza je tako zmanjšala priliv tujega kapitala v Hrvaško, s tem se je povečal pritisk na devizno likvidnost bank in likvidnost bank v kunah (Finansijska stabilnost, 2009, str. 40-41).

Skozi poglavje likvidnostnega tveganja v Sloveniji in na Hrvaškem smo prišli do zaključka, da sta oba bančna sistema izpostavljena likvidnostnemu tveganju. Likvidnostno tveganje se največ kaže skozi otežen dostop do sredstev. Takšne težave imajo predvsem banke v večinski domači lasti, saj bankam v večinski tuji lasti pomagajo matične banke. Prišli smo do ugotovitev, da je slovenski bančni sistem izpostavljen likvidnostnemu tveganju, ker so banke v večinski domači lasti in se ne morejo v tako veliki meri financirati pri tujih bankah materah, kot to lahko počnejo banke na Hrvaškem, saj so v večinski tuji lasti. Po drugi strani pa se slovenske banke lahko financirajo preko ECB, kar zmanjša likvidnostno tveganje.

3.2 OBRESTNO TVEGANJE

Obrestno tveganje v bančnem sistemu nastopi, ko se razlikuje ročnost obveznosti od ročnosti sredstev. Kot smo ugotovili, je kriza predvsem vplivala na dostopnost do dolgoročnih sredstev. Ravno zaradi tega je namen naslednjega poglavja ugotoviti, kakšna ročnost je značilna za obveznosti in sredstva v posameznem bančnem sistemu. Skozi to ugotovitev bomo prišli do rezultatov, ali je bančni sistem v veliki meri izpostavljen obrestnem tveganju ali ne, in kako je na strukturo obveznosti in sredstev vplivala kriza.

3.2.1 OBRESTNO TVEGANJE V SLOVENIJI

Obrestno tveganje se meri z razliko med povprečno spremembo aktivnih in pasivnih obrestnih mer. Glede na tovrstno gledanje se je v letu 2008 obrestno tveganje znižalo. V letu 2008 se je povečala občutljivost bank na obrestne mere na strani virov, ki so bili vedno težje dosegljivi. Finančna kriza je vplivala predvsem na kratkoročne kazalnike obrestnega tveganja. Zaradi dogajanj na mednarodnih finančnih trgih se je enoletna kumulativna vrzel v Sloveniji samo še skrajšala.⁶ Torej če povzamemo. Kumulativna vrzel je odvisna od občutljivosti sredstev in obveznosti na obrestno mero. Manjša kot je kumulativna vrzel, manjša je občutljivost bančnega sistema na obrestno tveganje. V Sloveniji je bilo glede na valuto obrestno tveganje večje pri domači valuti, kot pri tujih valutah (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 104).

Zanimivo je opazovati, kaj se je v času krize dogajalo z ročnostjo na aktivni in pasivni strani bilance. V bilanci stanja 70% virov sredstev predstavljajo krediti nebančnemu sektorju, med obveznostmi pa je 43,4% obveznosti nebančnemu sektorju. Med viri sredstev je bilo konec leta 2008 55% kratkoročnih vlog in 12% dolgoročnih vlog. Ostalo so bile vloge na vpogled. Med sredstvi je bilo 37% kratkoročnih in 63% dolgoročnih kreditov. Kot lahko ugotovimo so obveznost do virov sredstev predvsem kratkoročne, sredstva pa so dolgoročna (Letno poročilo za leto 2008, str. 44-47).

---

⁶ Saunders in Cornett v knjigi Financial Institut Management definirata kumulativno vrzel kot velikost vrzeli med knjižno vrednostjo stopnje občutljivih sredstev in stopnje občutljivih obveznosti. Izračuna se tako, da od obrestno občutljivih obveznosti odštejemo obrestno občutljiva sredstva.

V letu 2008 glede na 2007 se je povečal delež kreditov nebančnemu sektorju za 3,2 odstotne točke, obveznosti do nebančnega sektorja so se v letu 2008 zmanjšale za 2,4 odstotne točke. Kratkoročne vloge so se povečale za 1,2 odstotno točko, dolgoročne pa za 2,9 odstotne točke. Delež kratkoročnih kreditov se je povečal za 0,7 odstotne točke. Dolgoročni krediti pa so v letu 2008 zabeležili padec za 0,7 odstotne točke (Letno poročilo za leto 2008, str. 44-47).

Glede na zgoraj navedene podatke lahko ugotovimo, da se je povečal delež kreditov in zmanjšal delež obveznosti nebančnemu sektorju. Glede na leto prej se je povečal delež kratkoročnih kreditov, delež dolgoročnih pa znižal. Kar pomeni, da se je spremenila ročnost kreditov. V zadnjem času tako prevladujejo predvsem kratkoročni krediti.

Obrestno tveganje v bančnem sistemu v Sloveniji se je po eni strani zmanjšalo, saj se je kumulativna vrzel skrajšala zaradi povečanja dolgoročnih vlog in kratkoročnih kreditov. Kljub temu pa je bančni sistem izpostavljen tveganju zvišanja obrestne mere, saj lahko predvsem zaradi trenutne nizke vrednosti obrestnih mer pričakujemo njihovo povečanje v prihodnosti.

3.2.2 OBRESTNO TVEGANJE NA HRVAŠKEM

Tako kot v Sloveniji lahko tudi na Hrvaškem ugotavljamo obrestno tveganje v bančnem sistemu. Za Hrvaško bomo pogledali strukturo aktive in pasive bilance stanja in potem primerjali, kakšna je razlika v ročnosti med njima. Tovrsten pogled in razlaga sledi v naslednjem odstavku.

Največji delež bilance stanja hrvaškega bančnega sistema predstavljajo na aktivni strani krediti, na pasivi pa depoziti. Na pasivni strani prevladujejo depoziti na vpogled, depoziti na žiro in tekočem računu ter varčevalni depoziti. Na aktivni strani pa prevladujejo krediti ostalim komitentom, kratkoročni vrednostni papirji (Godišnje izvješće 2008, str. 88, 90).

Kot lahko ugotovimo iz obeh poglavij, sta oba bančna sistema izpostavljeni obrestnemu tveganju. In sicer v bilanci stanja obeh bančnih sistemov na aktivni strani prevladujejo dolgoročna sredstva na pasivi pa predvsem kratkoročne obveznosti do virov sredstev. V slovenski bilanci stanja je na aktivni strani 63% dolgoročnih sredstev, na pasivi pa približno 55% kratkoročnih obveznosti do virov sredstev in 33,2% vlog na vpogled (Letno poročilo za 2008, str. 47). V hrvaški bilanci stanja na aktivni strani prevladujejo krediti (66,5%), na pasivi pa depoziti (66,8%). Krediti so predvsem dolgoročni, depoziti pa kratkoročni (Godišnje izvješće 2008, str. 89, 90). To pomeni, da je obrestna mera na aktivni strani dolgoročna in je spremenljiva, na pasivi pa so obrestne mere kratkoročne in tudi fiksne. Različna sprememba kratkoročnih in dolgoročnih obrestnih mer lahko privede do izgube obrestnih prihodkov. Višja obrestna mera pomeni, da mora posojiljemalec banki vrniti več denarja, kot si ga je izposodil. S pomočjo višje obrestne mere pa lahko banka daje več kreditov. Tako je višja obrestna mera koristna predvsem za posojilodajalca in manj za posojiljemalca.

3.3 KREDITNO TVEGANJE

V Zakonu o bančništvu je kreditno tveganje opredeljeno kot tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke. Kot garancijo vračila dolga lahko zastavimo nepremičnino, za nas jamči tretja oseba ali pa zastavimo menice in druge vrednostne papirje. Na stopnjo kreditnega tveganja poleg možnosti vračila vpliva še višina kredita, vrsta kredita, čas trajanja in način zavarovanja.

V ta namen v naslednjem poglavju predstavimo oceno kreditnega tveganje v slovenskem bančnem sistemu. Temu pa sledi še kreditno tveganje v hrvaškem bančnem sistemu. Poskušali bomo ugotoviti, kaj se je zgodilo z oslabitvami in rezervacijami, ter kateri krediti prevladujejo v posameznem bančnem sistemu.

3.3.1 KREDITNO TVEGANJE V SLOVENIJI

V letu 2008 se je kreditno tveganje zaradi razmer na finančnih trgih povečalo, saj so se znižala zavarovanja z vrednostnimi papirji in zmanjšala se je ročnost novo odobrenih posojil. Večina novih posojil je bila zavarovana z nepremičninami. Izrazito se je znižal delež nezavarovanih posojil. Večina razvrščenih terjatev je pokrita z oslabitvami in rezervacijami. V letu 2008 so se oslabitve in rezervacije povečale za 79 milijonov evrov. Vendar je povečanje tako oslabitev in rezervacij kot razvrščenih terjatev zmanjšalo delež pokritosti terjatev z oslabitvami (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 90-95).

Terjatve so razvrščene v razrede od A do E. Najmanj tvegane terjatve so v razredu A. V razredu od C do E so slabe terjatve. V letu 2008 je bil največji delež terjatve v razredu B. Odstotek v posameznem razredu se razlikuje od banke do banke. Tako so imele v letu 2008 banke v večinski tuji lasti največji delež v najmanj tveganem razredu. Poleg razvrstitev po deležih se tudi delež oslabitev in rezervacij, skupaj z ročnostjo, razlikuje od banke do banke. Največji delež pokritosti terjatev z oslabitvami imajo majhne banke (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 95-96).

Banke so v letu 2008 zabeležile vedno večje zamude komitentov pri poravnavi obveznosti. Kratkoročne zamude do 30 dni predstavljajo največji delež pri podjetjih, prebivalstvu in samostojnih podjetnikih. Dolgoročne zamude (nad 180 dni) pa se pojavljajo v največjem deležu pri državi in njenem plačilu obveznosti. Glede na vse ugotovitve se je kreditno tveganje največkrat pojavljalo pri velikih bankah v domači lasti (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 97).

V letu 2008 se je kreditno tveganje povečalo. Zaradi razmer na finančnem trgu so se povečale oslabitve in rezervacije, katerih namen je pokriti večino terjatev. Znižala so se zavarovanja depozitov, skrajšala ročnost kreditov in hkrati tudi povečale zamude komitentov pri poravnavi svojih obveznosti.

3.3.2 KREDITNO TVEGANJE NA HRVAŠKEM

Bančni sistem je bil izpostavljen kreditnem tveganju tudi na Hrvaškem. Povečal se je predvsem delež slabih terjatev. Oslabitve in rezervacije so se tako v 2008 povečale za 4,3%, vendar je bil zaradi večje rasti terjatev odstotek pokritosti terjatev nižji v letu 2008 glede na 2007. Najvišji odstotek pokritosti je bil v majhnih bankah (Godišnje izvješče 2008, str. 94).

V hrvaškem bančnem sistemu so banke izpostavljene kreditnemu tveganju predvsem zaradi slabih kreditov. Glavni vir za pokritje nepričakovanih izgub, ki nastanejo predvsem zaradi slabih kreditov, je kapitalska ustreznost. Ravno zaradi tega se je veliko bank na Hrvaškem s pomočjo ukrepov hrvaške centralne banke dokapitaliziralo (Financijska stabilnost, 2008, str. 39).

Kreditno tveganje se ni povečalo samo v bančnem sistemu v Sloveniji, ampak se je tudi v bančnem sistemu na Hrvaškem. Povečal se je delež slabih terjatev, obveznosti in rezerve. Za zaščito pred kreditnim tveganjem Hrvaška izvaja določene ukrepe, kot so dajanje dolgoročnim sredstev bankam in njihovo zavarovanje z državnimi obveznicami. Skupno obema bančnima sistemoma je povečanje oslabitev in rezervacij z namenom zmanjšanja kreditnega tveganja.

3.4 VALUTNO TVEGANJE

Valutno tveganje imenujemo tudi tečajno tveganje. Povezano je z gibanjem deviznega tečaja domače valute glede na tujo valutno. Zato je namen naslednjega poglavja ugotoviti, katere valute prevladujejo na strani obveznosti in terjatev v bilanci v posameznem bančnem sistemu.

3.4.1 VALUTNO TVEGANJE V SLOVENIJI

Po uvedbi evra v letu 2007 se je valutno tveganje v Sloveniji zmanjšalo. Poleg domačega evra je največ vlaganj v švicarskih frankih (CHF) in ameriških dolarjih (\$). V letu 2008 je med vlaganji v tuji valuti, tako na aktivih kot pasivi, prevladoval švicarski frank. Na aktivih je bilo 80% vlaganj v tuje valute v CHF na pasivi pa 75,6%. V dolarjih je bilo 16% aktive v tuji valuti in 22% pasive v tuji valuti. Vendar se je delež kreditov v CHF v 2008 izredno znižal. Hkrati pa je to povečalo kreditno tveganje v bančnem sistemu v Sloveniji, saj sprememba tečaja ne vpliva na obresti, mere ampak na višino glavnice in celoten obrok plačila obveznosti (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 110-111).

Valutno tveganje lahko ugotavljamo tudi s pomočjo neto pozicije izpostavljenosti posamezne valute. Če je ta enaka nič, potem bančni sistem ni izpostavljen valutnemu tveganju. Neto pozicija v CHF se je v 2008 glede na 2007 povečala. Konec leta 2007 je bila neto pozicija v CHF enaka 12,1 mio EUR, konec leta 2008 pa 19,2 mio EUR. V primeru, da CHF v nekem izbranem obdobju aprecira, to pomeni, da pridobi na vrednosti in je potrebno za en CHF odšteti več evrov. Posledica apreciacije je lahko znižanje kapitala banke. Neto pozicija v ameriških dolarjih se je v letu 2008 glede na leto 2007 zmanjšala. Konec leta 2007 je neto pozicija znašala 48,5 mio EUR, konec 2008 pa 22,5 mio EUR (Poročilo o finančni stabilnosti, 2009, str. 109).

3.4.2 VALUTNO TVEGANJE NA HRVAŠKEM

V bilanci stanja hrvaškega bančnega sistema večji del aktive prevladuje v evrih, temu sledi ameriški dolar. Če gledamo aktivo in pasivo po valutah ugotovimo, da na obeh straneh prevladujejo evri in dolarji. Razmerje med sredstvi v evrih in viri sredstev v evrih se razlikuje. Na aktivni strani je bilo 74,1% vlaganj v tuji valuti v evrih in 21,7% vlaganj v tuji valuti v dolarjih. Na pasivi strani je bilo 33,5% vlaganj v tuji valuti v evrih in 40% vlaganj v tuji valuti v dolarjih. Kar pomeni, da hrvaški bančni sistem v veliki meri izpostavljen valutnemu tveganju, ker je prevelika razlika med obveznostmi in sredstvi v tuji valuti. V primeru, da kuna deprecira, kar pomeni, da ta izgubi na vrednosti se kapital zniža. Neto pozicija v EUR se je v letu 2008 glede na 2007 povečala in sicer za 9,25%. Neto pozicija v ameriških dolarjih se je v letu 2008 glede na 2007 povečala za 8,76% (Godišnje izvješće 2008, str. 163).

Skozi poglavje o valutnem tveganju tako na Hrvaškem kot v Sloveniji smo prišli do ugotovitve, da se je valutno tveganje v Sloveniji zmanjšalo na Hrvaškem pa povečalo. V Sloveniji je največ vlaganj, poleg domače valute, v CHF in ameriških dolarjih. Na Hrvaškem je največ vlaganj v evrih in ameriških dolarjih. V hrvaškem bančnem sistemu se je v letu 2008 glede na 2007 neto pozicija, tako v evrih kot ameriških dolarjih, povečala. V slovenskem bančnem sistemu pa smo v letu 2008 glede na leto 2007 zabeležili povečanje neto pozicije v CHF in znižanje neto pozicije v ameriških dolarjih. Vendar v primeru, da CHF ali ameriški dolar glede na evro aprecira, lahko pride v slovenskem bančnem sistemu do znižanja kapitala. Ravno tako se kapital zniža če kuna glede na evro ali ameriški dolar deprecira.

3.5 OCENA STABILNOSTI OBEH BANČNIH SISTEMOV

Likvidnostno tveganje pomeni, da banka težje dobi denar na mednarodnih finančnih trgih. Največ problemov imajo banke v večinski domači lasti, ker je izredno težko dobiti sredstva v tujini. Oba bančna sistema sta izpostavljena likvidnostnemu tveganju vendar v različni meri. Skozi diplomsko nalogo smo ugotovili, da je slovenski bančni sistem izpostavljen likvidnostnemu tveganju, ker so banke v večinski domači lasti in ne v večinski tuji lasti, saj bi jim v tem primeru pomagale banke matere, kar je značilno za hrvaški bančni sistem. Po drugi strani pa se lahko slovenske banke zadolžijo pri ECB, kar zmanjša likvidnostno tveganje.

Zaradi krize se je povečalo tudi kreditno tveganje. In sicer delež slabih terjatve je bil vedno večji in krediti so bili predvsem kratkoročni. Težje je bilo priti do dolgoročnih sredstev predvsem zaradi nezaupanja na medbančnih trgih. Za zavarovanje pred slabimi terjatvami sta oba bančna sistema povečala oslabitve in rezervacije. Glede na valuto sredstev in obveznosti do virov sredstev je hrvaški bančni sistem bolj izpostavljen tveganju, kot slovenski, saj je večina bilance v tuji valuti, hkrati pa razmerje med aktivo in pasivo v tuji valuti ni usklajeno. Slovenski bančni sistem je neto izpostavljen CHF-u in v primeru, da pride do apreciacije franka se kapital bank zniža, ker moramo za enako vsoto obveznosti v frankih odšteti več evrov. Vendar na Hrvaškem je neto izpostavljenost večja pri evru in v primeru, da kuna deprecira se kapital zniža, ker kuna izgubi na vrednosti.

Stabilnost bančnega sistema je odvisna od intenzivnosti tveganj, ki se pojavijo v sistemu. Iz zgornjih ugotovitev lahko sklepamo, da bi slovenski bančni sistem lahko bil bolj stabilen. Seveda je tudi ta izpostavljen likvidnostnem, obrestnem, kreditnem in valutnem tveganju, vendar v manjši meri, kot hrvaški bančni sistem. Namreč slovenski ima to prednost, da je znotraj Evropske unije in pri preprečevanju tveganj pomagajo tudi ukrepi unije. Na Hrvaškem pa so prepuščeni samo ukrepom doma.

4 UKREPI ZA ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI IN NJIHOVA UČINKOVITOST

Kriza različno vpliva na posamezni bančni sistem. Intenzivnost posledic je odvisna od ukrepov, ki jih sprejme posamezna država z namenom pomagati bančnemu sistemu in celotnem gospodarstvu, da okreva čim hitreje. Zato je osnovni namen naslednjega poglavja predstaviti osnovne ukrepe, ki sta jih izvedli obe državi za zagotovitev stabilnosti in preveriti njihova učinkovitost. Najprej sledi pregled ukrepov v Sloveniji in potem na Hrvaškem.

4.1 UKREPI ZA ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI V SLOVENIJI

V Sloveniji, kot državi članici EU imajo učinek poleg ukrepov, ki jih izvaja sama, tudi tisti, ki jih izvaja EU kot celota. Najbolj pomembna ukrepa Slovenije sta jamstvene sheme ter spremembe in dopolnitve zakona o javnih financah in zakona o bančništvu. Podrobnejša predstavitev sledi v naslednjih poglavjih. Kot prvi ukrep bomo predstavili jamstvene sheme, temu pa sledijo še spremembe in dopolnitve zakona o javnih financah in zakona o bančništvu.

4.1.1 JAMSTVENE SHEME

Na spletni strani Slovenske izvozne in razvojne banke (SID) d.d. zasledimo natančno opredelitev jamstvenih shem. Jamstvena shema je tu opredeljena kot krizni ukrep države. Cilj jamstvenih shem je olajšati podjetjem pridobivanje novih dolgoročnih posojil za nemoteno poslovanje. Z njimi država prevzema določen delež tveganja neplačila. To pomeni, da v primeru, če podjetje ne more odplačati kredita, banki povrne delež neplačane obveznosti država. Namen jamstvenih shem je prepričati banke v lažje odločanje za dajanje kreditov podjetjem. Prva avkcija je bila 19. junija 2009, kateri pa sledijo še druge avkcije. Jamstvene sheme pa niso dolgoročne. Ta ukrep velja samo do konca leta 2010 oziroma do porabe kvote 1,2 milijarde evrov, ki je določena zakonsko.

Jamstvene sheme se izvajajo tako, da podjetje prosi banko, pri kateri je komitent, za kredit in tu sklenejo dogovor, da bo ta kredit del jamstvene sheme. Za izvajanje teh je pooblaščen SID banka. Prvo povabilo bankam k dražbi je bilo 15. junija 2009. K sodelovanju so bile povabljene vse banke s sedežem v Sloveniji. Prva kvota znaša 60 milijonov evrov, stopnja najvišjega tveganja pa 50%. Prvi dražbi sledita še dve dražbi. S tovrstnim ukrepom in pomočjo pri sprostitvi kreditnega krča se strinja tudi Evropska komisija (SID razpisal prvo dražbo v okviru jamstvene sheme, 2009).

Za lažje izvajanje jamstvenih shem in pridobivanje novih sredstev za pomoč podjetjem bo država podaljšala ročnost svojih depozitov v bankah. Ročnost državnih depozitov naj bi se

povečala z enega na tri leta. Hkrati pa se bi SID lahko zadolžila pri Evropski investicijski banki z namenom pridobitve dodatnih sredstev. Pridobljena sredstva pa so namenjena podjetjem, ki imajo zaradi krize oteženo poslovanje (Hren, 2009).

V sklopu jamstvenih shem je izredno pomembno vprašanje menedžerskih odkupov. Menedžerski odkup je oblika prevzema podjetja, kjer vodstveni delavci postanejo lastniki velikega dela podjetja, ki ga vodijo. S sprejemom nove novele o jamstvenih shemah je prepovedana pridobitev državnega jamstva za kredite, ki so namenjeni za odkup podjetij. Tako je namen nove novele odpraviti vprašanje menedžerskih odkupov. Takšna prepoved velja samo za kreditorejmalce, ki nimajo dovoljenja za prevzem ali zoper njih poteka postopek pred Uradom za varstvo konkurence in Agencijo za trg vrednostnih papirjev (STA, 2009).

Ne poznamo samo jamstvenih shem za podjetja, ampak so vedno bolj aktualne tudi jamstvene sheme za posameznike. Tako bo država jamčila tudi za kredite posameznikov, če ne bodo mogli odplačati kredita kreditodajalcu. Namen jamstvenih shem za posameznike je razbremeniti odplačevanje kreditov prebivalstva, ki se je zadolžilo v drugih časih, v današnjih časih pa so ti stroški takšno breme, da je ogrožen njihov dohodkovni položaj (Križnik, 2009, str. 1).

4.1.2 SPREMEMBE IN DOPOLNITVE ZAKONA O JAVNIH FINANCAH IN ZAKONAO BANČNIŠTVU

Namen naslednjega poglavja je predstaviti drugi pomemben ukrep Slovenije v preprečitvi prevelikih posledic finančne krize. V ta namen bomo pregledali, do kakšnih razlik je prišlo v zakonu o javnih financah in zakonu o bančništvu.

Oktobra 2008 so v Državnem zboru sprejeli predlog za zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o javnih financah. V zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o javnih financah je dovoljeno, da se država zadolži doma in v tujini z namenom izvrševanja državnega proračuna. Država se lahko zadolži za financiranje posojil finančnim institucijam, ki urejajo bančništvo, vendar morajo imeti sedež v Republiki Sloveniji. Zadolži se lahko tudi z namenom, da odkupi terjatve kreditnih institucij. Poleg pravice do zadolževanja ima država v času krize pravico do izdaje poročta za omejitev njenih učinkov in ohranitev stabilnosti domačega sistema. Izdana so lahko samo v višini 12 milijard evrov glavnice. Tovrstno poročto se ne šteje med poročta, ki so določena v zakonu, ki ureja izvrševanje proračuna (Uradni list RS št. 109/2008, str. 14353-14354).

V zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o bančništvu višina zajamčenih vlog ni več omejena. Ta ukrep je časovno omejen do 31. decembra 2010. Zaradi krize banke s sedežem v Republiki Sloveniji jamčijo za izplačilo vlog v višini 22.000 evrov, če tega zneska ne morejo same izplačati, jamči Republika Slovenija neomejeno. Vsi ukrepi so začasne veljave in veljajo do konca leta 2010 (Uradni list RS, št. 109/2008, str. 14354-14355).

4.2 UKREPI ZA ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI NA HRVAŠKEM

Hrvaška je tako kot vse ostale države resno pod vplivom finančne krize. Državne oblasti na Hrvaškem poskušajo s sprejemanjem ukrepov omejiti posledice krize. Tako v naslednjem poglavju sledi kratek pregled ukrepov, ki jih je sprejela oblast na Hrvaškem.

Z namenom ohraniti normalno delovanje tržišča, preprečiti pritiske na kuno in olajšati reševanje posledic krize na finančni sektor, je hrvaška narodna banka (HNB) sprejela številne ukrepe. V ta namen je HNB zmanjšala minimalne obvezne rezerv deviznega povpraševanja z 25% na 20%. HNB je intervenirala na devizni trg in bankam prodala 185 milijonov evrov (Hina, 2009).

V marcu letošnjega leta je vlada sprejela 10 protirecesijskih ukrepov. Med vsemi ukrepi za stabilnost so najpomembnejši: dokapitalizacija hrvaške banke za obnovo in razvoj, povečanje in okrepitev turizma in rebalans proračuna.

Hrvaška banka za obnovo in razvoj (HBOR) je razvojna in izvozna banka Republike Hrvaške, katere osnovna naloga je razvijanje nacionalnega gospodarstva. Naloge te banke so financiranje obnove in razvoj hrvaškega gospodarstva, financiranje infrastrukture, spodbujanje izvoza, podpora razvoju malih in srednje velikih podjetnikov, zaščita okolja, zavarovanje izvoza hrvaškega blaga. Dokapitalizacija banke za obnovo in razvoj bi pomenila, dodatna sredstva, ki bi se uporabila za izvajanje nalog, ki jih sicer banka že izvaja vendar v večji meri (Hrvatska banka za obnovo i razvitak, 2009).

Kot rešitev iz krize je Sanaderjeva vlada na Hrvaškem predlagala zamrznitev vseh plač v državi in splošno varčevanje v izdatkih. S tovrstnim ukrepom naj bi država zmanjšala javni dolg, ki je izredno visok. Poleg ukrepa za zmanjšanje javnega dolga je država oblikovala novo kampanjo za turizem. Namen kampanje je privabiti nove turiste in jih prepričati, da je Hrvaška še vedno privlačno turistično območje (STA, 2008; Kriza kaže zobe tudi na Hrvaškem, 2009).

SKLEP

Eden izmed naj pomembnejših sistemov v gospodarstvu je bančni sistem. V času krize ni naloga centralne banke samo nadzirati in regulirati poslovanje poslovnih bank, ampak lahko z različnimi ukrepi v sodelovanju z državo poskuša pomagati bankam, ki so sposobne za poslovanje, da poslujejo nemoteno.

Kriza je pustila posledice tako na slovenskem kot na hrvaškem bančnem sistemu. V letu 2008 je bila povprečna letna inflacija na Hrvaškem višja kot v Sloveniji, vendar pa se je v obeh državah v začetnih mesecih 2009 začela zniževati. Tako kot inflacija se je v 2009 znižala tudi gospodarska rast v obeh državah. V letu prej pa je imela Slovenija višjo gospodarsko rast. Na Hrvaškem je bila gospodarska rast v prvem trimesečnem obdobju leta 2009 celo negativna. Zaradi krize sta v letu 2009 oba bančna sistema zabeležila padec finančne globine.

Osnovna razlika med bančnima sistemoma je v lastniški strukturi bančnega sistema. V Sloveniji je bančni sistem v večinski domači lasti, na Hrvaškem pa v večinski tuji lasti. V letu 2008 je slovenski bančni sistem zabeležil padec dobička, na Hrvaškem pa se je ta v istem letu povečal. Vendar pa v letu 2009 oba bančna sistema beležita padec dobička. Glede na kazalce donosnosti je bil v letu bolj uspešen hrvaški bančni sistem. Tako je Hrvaški bančni sistem imel višji kazalec donosnosti lastniškega kapitala, donosnost sredstev in obrestno maržo. Če pa primerjamo podatke v letu 2007, pridemo do ugotovitev, da je glede na kazalce donosnosti sredstev, donosnosti lastniškega kapitala in obrestno maržo, bolj uspešen slovenski bančni sistem. S tega vidika bi lahko sklepali, da je kriza pustila velike posledice v slovenskem bančnem sistemu. Poleg boljšega poslovanja bančnega sistema je imel hrvaški bančni sistem v letu 2008 tudi večjo kapitalsko ustreznost. V letu 2009 se je kapitalska ustreznost v Sloveniji in na Hrvaškem povečala, vendar je bilo povečanje v hrvaškem bančnem sistemu. V bilanci stanja ima Hrvaška na strani obveznosti največji delež vezanih depozitov, Slovenija pa kreditov in sicer kreditov nebančnemu sektorju.

Zaradi kriz se v bančnem sistemu spremeni tudi stopnja tveganja. Likvidnostno tveganje se je v Sloveniji pojavilo predvsem v bankah v večinski domači lasti. V letu 2008 se je v Sloveniji povečal predvsem delež kratkoročnih kreditov s fiksno obrestno mero, ravno zaradi večje izpostavljenosti likvidnostnem tveganju in nezaupanju na medbančnem trgu. Tako kot v Sloveniji, se je tudi na Hrvaškem povečalo likvidnostno tveganje v sistemu. Večje likvidnostno tveganje se je sicer zmanjšalo s pomočjo bank mater svojim bankam, ki poslujejo na Hrvaškem, saj je večina bank v večinski tuji lasti.

Naslednje izredno pomembno tveganje je obrestno tveganje. Meri se lahko na dva načina. V Sloveniji in na Hrvaškem se je obrestno tveganje v letu 2008 znižalo. V Sloveniji se je kumulativna vrzel v letu 2008 glede na leto 2007 skrajšala. Glede na ročnost pa imata oba bančna sistema kratkoročne vire sredstev in dolgoročna sredstva v bilancah stanja.

Oba bančna sistema, tako v Sloveniji kot na Hrvaškem, sta bila v preteklem letu v večji meri izpostavljena kreditnem tveganju. Za oba bančna sistema je značilno, da so banke zaradi krizen povečale delež oslabitev in rezervacij, s katerimi so poskušale pokriti večino terjatev. Kreditno tveganje se pojavi predvsem zaradi pojavljanja zamud komitentov pri poravnavi svojih obveznosti. Na Hrvaškem je tako centralna banka izdala ukrepe, s katerimi bo ščitila domači bančni sistem pred kreditnim tveganjem.

Ugotovili smo, da je valutnemu tveganju v večji meri izpostavljen hrvaški bančni sistem, saj je večji del aktive in pasive v tuji valuti.

Po končnih ugotovitvah in primerjavah smo prišli do sklepa, da so tveganja v slovenskem bančnem sistemu manj intenzivna kot v hrvaškem. Hkrati pa pri reševanju krize v Sloveniji ne delujejo samo domači ukrepi ampak tudi ukrepi Evropske unije.

Za rešitev sistema pred krizo pa posamezna država izvaja razne ukrepe. Na tem področju je slovenska vlada dejavnejša kot hrvaška. V Sloveniji so za čim hitrejšo rešitev krize sprejeli spremembe in dopolnitve zakona o javnih financah in bančništvu. Po novem se lahko država zadolži doma in v tujini z namenom uravnavanja državnega proračuna. Država neomejeno jamči za vloge. Poleg teh sprememb pa so izredno pomembni tudi jamstvene sheme, katere izvaja SID banka. Jamstvena shema je namreč krizni ukrep države in omogoča podjetjem lažje pridobivanje sredstev. Z jamstvenimi shemami je podjetje zavarovano in če ne more izplačati vseh obveznosti, jamči za del teh obveznosti država. Na Hrvaškem pa je eden najpomembnejših ukrepov rebalans proračuna. Tvrsten ukrep ni dovolj za preprečitev krize, ampak država zgolj pridobi čas za rešitev krize. Zaradi izredno velikega javnega dolga je tamkajšnja vlada predlagala zamrznitev vseh plač v državi in splošno varčevanje v izdatkih. Kot glavni adut za rešitev krize vidijo na Hrvaškem v turizmu, zato izredno veliko sredstev namenijo za oglaševanje in oblikovanje nove kampanje.

LITERATURA IN VIRI

1. A.K., (2009, 16. junij). Kriza kaže zobe tudi na Hrvaškem. *E-revir*. Najdeno 16. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.rtv slo.si/tureavanture/novice/kriza-kaze-zobe-tudi-na-hrvaskem/205390>
2. A.K.K. (2009, 15. junij). SID razpisal prvo dražbo v okviru jamstvene sheme. *E-revir*. Najdeno 30. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/sid-razpisal-prvo-drazbo-v-okviru-jamstvene-sheme/205319>
3. Bilten Banke Slovenija. (2009). Ljubljana: Centralna banka Slovenije, 5.
4. Bilten Banke Slovenije. (2009). Ljubljana: Centralna banka Slovenije, 6.
5. Bilten. (2009). Zagreb: Hrvatska narodna banka, 150.
6. Bilten o bankama. Zagreb: Hrvatska narodna banka, 17(2008)
7. Cecchetti G. S. (2006). *Money, Banking and Financial Markets*. New York: McGraw-Hill/Irwin.
8. Dimovski V., Gregorič A.. (2000). *Temelji bančništva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
9. Ekonomsko ogledalo. (2009). Ljubljana: UMAR, 6.
10. Financijska stabilnost. (2009). Zagreb: Hrvatska narodna banka.
11. Godišnje izvješće 2007. (2007). Zagreb: Hrvatska narodna banka.
12. Godišnje izvješće 2008. (2008). Zagreb: Hrvatska narodna banka.
13. Hina (2009, 19. februar). Mjere HNB-a osigurale su dostatnu likvidnost. *E-revir*. Najdeno 1. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.javno.com/hr-profit/mjere-hnb-a-osigurale-su-dostatnu-likvidnost-_235774
14. Hina (2009, 13. avgust). Ukupna dobit banaka u prvom pologodištu 2,86 milijarda kuna. *E-revir*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.croatiabiz.com/info_lnews-article.php?ID=38174
15. Hren B. (2009, 5. junij). Križanič: Prva avkcija za jamstva 15. junija. *E-revir*. Najdeno 1. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/poslovni_dnevnik/1042272139
16. Hren B. (2009, 7. september). Banke tudi s pritiskom na regulatorja skušajo izboljšati svoje rezultate. Najdeno 12. septembra 2009 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/poslovni_dnevnik/1042296829
17. Hrvatska narodna banka. Najdeno 14. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.hnb.hr>
18. Hrvatska banka za obnovu i razvitak. Najdeno 25. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.hbor.hr>
19. Jenko, M. (2008, 30. december). Inflacija v Sloveniji močno zanihala navzdol. *E-revir*. Najdeno 24. junij 2009 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/clanek/73643>
20. Kocjan, V. (2009, 1. januar). Finančna kriza 2008. *E-revir*. Najdeno 23. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.demokracija.si/index.php?sekcija=clanki&clanek=6098>

21. Košak M., Deželan S. & Berk S. A. (2007). *Finančni trgi in institucije 1*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Križnik, B. (2009, 10. julij). Obsojena na aplavz. *Delo*, str. 1.
23. Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2007. (2007). Ljubljana: Banka Slovenije.
24. Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2008. (2008). Ljubljana: Banka Slovenije.
25. Mrak M. (2002).: Mednarodne finance. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
26. Mrak M. (2008).: Zapiski predavanj mednarodne finance. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
27. The New Basel Capital Accord: an explanatory note. (2001)Bank for international settlements, str. 3
28. Poročilo o finančni stabilnosti. (2008). Ljubljana: Banka Slovenije.
29. Poročilo o finančni stabilnosti. (2009). Ljubljana: Banka Slovenije.
30. Rant, V. (2008, 11. november). Anatomija finančne krize. Najdeno 5. marec 2009 na spletnem naslovu http://miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/191083/055_068_PKP_08_Anatomija.pdf
31. Saunders A., Cornett M. M.. (2003). *Financial Institutions Management: A Risk Management Approach*. New York: McGraw-Hill Higher Education.
32. Slovenska izvozna in razvojna banka. Najdeno 12. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.sid.si/Predstavitev-SID-Banke>
33. Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanju procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za borznoposredniške družbe. (2007). *Uradni list RS*. (ŠT. 106/2007, 21. november 2007).
34. STA (2008, 13. november). Hrvaška rešitev finančne krize: Sanaderjeva vlada bo predlagala zamrznitev plač. *E-revir*. Najdeno 16. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/novice/svet/1042221951>
35. STA (2009, 5. februar). Analitiki: Hrvaška je v recesiji. *E-revir*. Najdeno 14. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.finance.si/237115/Analitiki_Hrva%B9ka_je_v_recesiji
36. STA (2009, 27. maj). Zares: Novela jamstvene sheme je sedaj boljša. *E-revir*. Najdeno 1. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.siol.net/gospodarstvo/2009/05/zares_novela_jamstvene_sheme_je_sedaj_boljsa.aspx
37. Škare M. (2003).: Bančne krize in vloga supervizije – primer Hrvaške(2). *Bančni vestnik*, 52, 5, str. 7-10
38. Šorl, M. (2008,18. junij). Gospodarska kriza trka na vrata. *E-revir*. Najdeno 3. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.indirekt.si/novice/svet/108536>
39. Štiblar, F. (b.l.). Globalna kriza in Slovenija. *E-revir*. Najdeno 24. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.pf.uni-lj.si/media/stiblar.kriza.in.slovenija.pdf>
40. Zakon o bančništvu. (2006). *Uradni list RS*. (ŠT. 131/2006, 14. december 2006).
41. Zakon o spremembi in dopolnitvi zakona o javnih financah. (2008). *Uradni list RS*. (Št. 190/2008, 11. november 2008)